

ІЗ ІСТОРИЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ТРИПІЛЬСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА УМАНЩИНІ

Початок археологічних досліджень трипільської культури на Уманщині можна віднести до середини XIX ст. У 40 – 60 рр. XIX ст. з'являються перші роботи з результатами археологічних досліджень, в яких згадуються населені пункти Уманщини.

У 1864 виходить із друку «Сказание о населённых местностях Киевской губернии» Л.І. Похілевича. Автор описав велику кількість археологічних пам'яток на території історичної Уманщини [1].

У 1899 р. М.Ф. Біляшівський та О.А. Спіцин обслідували трипільські «площадки с расписными сосудами» біля с. Тального та с. Колодисте і Луківка Тальнівського району [2, 104].

У 1899 – 1901 рр. в селах Уманського повіту займався археологічними розкопками та розвідками В.М. Доманицький. Ним було відкрито кілька поселень Трипільської культури, на деяких проведені дослідження і виявлені глиняні статуетки, кістки тварин зі слідами обробки, залишки посуду, знаряддя праці [3].

В Умані у 1913 році заснувалося Уманське відділення Київського товариства охорони старовини. На засіданнях відділення в 1914 – 1916 рр. заслуховувалися повідомлення про розкопки на трипільському поселенні в Сушківці [4].

В 1918 р. археологічне вивчення краю розпочав Уманський краєзнавчий музей. Основна увага працівників музею в перші роки його існування була зосереджена на дослідженні поселень Трипільської культури.

У 1927 році в с. Майданецькому під керівництвом директора Уманського краєзнавчого музею Б.П. Безвенглинського проведено невеликі розкопки, але результати їх не були опубліковані [5, 22].

Завдання про організоване археологічне вивчення краю було поставлено працівниками музею у 1957 році. До цієї роботи приверталася увага громадськості [4, 9]. Наприклад, А.Й. Заблоцький за недовгий час виявив у Тальнівському районі більше десяти трипільських поселень [6].

У 50-60-ті роки минулого століття великий внесок в археологічне вивчення Уманщини зробили співробітники Уманського краєзнавчого музею Г.Ю. Храбан, В.А. Стефанович та О.П. Діденко. Дослідниками проведена велика робота з виявлення і обстеження об'єктів на місцях.

Про масштаби досліджень свідчать щоденники археологічних розвідок, які зберігаються в Уманському краєзнавчому музеї. Так, лише у 1959 – 1961 рр. Г.Ю. Храбан виявив і описав 167 археологічних пам'яток [7]. Такі ж розвідки проводились Г.Ю. Храбаном і в 1962 році [8].

Результати своєї понад півстолітньої діяльності на ниві археології В.А. Стефанович та О.П. Діденко підсумували у монографії, в якій подана повна карта археологічних пам'яток краю, серед них – 122 поселення Трипільської культури [9].

У 1970 – 1990-х роках на Уманщині працювало кілька археологічних експедицій, які займалися дослідженням поселень-гігантів Трипільської культури.

У 1972 році над дослідженням поселення у Майданецькому почала працювати Трипільська комплексна експедиція Інституту археології АН України під керівництвом кандидата історичних наук М.М. Шмаглія [5, 23].

У 1981 році з ініціативи директора Інституту археології АН України члена-кореспондента АН України І.І. Артеменка створено спеціальну Трипільську експедицію, основним завданням якої стало вивчення феномену поселень-гігантів. На території Тальнівського району працювало три загони цієї експедиції – Майданецький (М.М. Шмаглій), Веселокутський (О.В. Цвек) і Тальянківський (В.О. Круц). За роки існування експедиції в її роботі брали участь співробітники Інституту археології АН України С.М. Рижов, М.Ю. Відейко, Н.Б. Бурдо, В.Г. Збеневич, О.Г. Корвін-Піотровський, В.О. Шумова, С.І. Круц, І.І. Мовчан і Г.В. Шиянова, співробітники Черкаської обласної інспекції охорони пам'яток М.О. Суховий і Д.К. Чорновіл, краєзнавці І.П. Гірник, В.В. Чабанюк та М.О. Савченко [5, 25].

На жаль, обсяги статті не дозволяють повністю розкрити діяльність багатьох із тих, хто був згаданий вище. Але основною метою даної статті було зробити лише початковий нарис археологічних досліджень на Уманщині, які продовжуються і в наш час.

Література

1. ***Похилевич Л. Сказания о населённых местностях Киевской губернии. – К., 1864.***
2. ***Площадки с расписными сосудами в Звенигородском и Уманском уу. Киевской губернии // Киевская старина. – №11. – 1899. – С. 104.***
3. ***Доманицкий ВН. Отчёт об археологической экскурсии в Звенигородский уезд (Киев, губ.) летом 1901 г. // ЧИОНЛ. – Т. XVII. – Вып. III. – 1903. – С. 86-112.***

4. **Храбан Г.Ю. Археологічне вивчення краю. З досвіду Уманського краєзнавчого музею. (Рукопис). – Умань, 1960.**
5. **Круц В.О., Чабанюк В.В, Чорновіл Д.К. Ранок землеробського світу. Пам'ятки трипільської культури на Тальнівщині. – К.: Техніка, 2000. – 48 с.**
6. **Храбан Г.Ю. Колгоспники-краєзнавці. // Уманська зоря. – 1960. – 29 грудня.**
7. **Храбан Г.Ю. Археологічні пам'ятки Уманщини. Щоденник археологічних розвідок за 1959 – 1961 рр. (в 2-х книгах). – УКМ. – Д-1368, Д-1369.**
8. **Храбан Г.Ю. Археологічні пам'ятки крайнього заходу Черкаської області. Щоденник археологічних розвідок за 1962 р. – Ч. 1. – Умань, 1962. – УКМ-2553, Д-1370.**
9. **Стефанович В А., Диденко ОЛ. Археологические памятники Уманщины. – Т. 1, 2. – Умань, 1968. // Науковий архів Інституту археології НАН України. – Ф. 12, № 569.**